

Tapaus Fresno, USA

KRIS CLARKE

New Yorkin WCT-torneihin kohdistuneen hirvittävän hyökkäyksen neljäs vuosipäivä sujui Yhdysvalloissa varsin erilaisissa tunnelmissa kuin aiemmin. Vuosia jatkunut Sota Terrorismia Vastaan (joka on vastikään uudelleennimetty Globaaliksi Taisteluksi Ääriliikkeitä Vastaan), velto talous ja liittovaltion vähintäänkin tökerösti hoitama operaatio hurrikaani Katrinnan uhrien auttamiseksi ovat johtaneet kasvavaan epätoivon, raivon ja voimattomuuden tunteeseen sitä suuntaa kohtaan, johon USA on menossa.

Viime kesänä vietin useita viikkoja kotikaupungissani Fresno, Kaliforniassa, jonka jätin taakseni yli 25 vuotta sitten. Suurimman osan aikuiselämästäni olen asunut Suomessa. Alavassa ja polttavan kuumassa San Joaquinin laaksossa sijaitseva Fresno on lähes puolella miljoonalla asukkaallaan Kalifornian kuudenneksi suurin kaupunki. Fresnon talous perustuu viljavan laakson maatalousteollisuuden poikimien varojen hoitoon, ja sen työvoima työllistyy lähinnä kuljetus- ja palvelualoilla sekä toimistotyössä. Yhtenä maailman rikkaimmista maatalousalueista San Joaquinin laakso tunnetaan suuryritysten harjoittamasta laajamittaisesta tehomaataloudesta, jonka tuottaman valtavan vihannes- ja hedelmäsadon poimii laittomien meksikolaisten siirtotyöläisten armeija.

Laakson maatalousjärjestelmän epäoikeudenmukaisuutta on hyvin dokumentoitu 1930-luvun suuresta lamasta asti mm. Carey McWilliamsin vaikutusvaltaisessa teoksessa *Factories in the Field* ja John Steinbeekin romaanissa *Vihan hedelmät*. Fresnolaisen Mark Araxin äskettäin julkaistu, yhdessä Rick Wartzmanin kanssa kirjoittama eepinen elämäkerta J. G. Boswellista, mysteerisessä hahmosta, joka on maailman suurin yksityi-

nen puuvillantuottaja yli sadan miljoonan dollarin vuotuisella myynnillään ja joka kuittasi liittovaltion jakamia tukiaisia yli 23 miljoonan dollarin arvosta vuosina 1995–2003 (Fresno Bee 1999; EWG 2005), on faulknerilainen tutkielma paikallisen despoottin noususta. Kun luonto ei muuten soveltunut hänen omiin tarkoituksiinsa, Boswell kuivatti 1 200 neliökilometrin suuruisen järven maatalousmaaksi ja käynnisti feodaalisen sosiaalijärjestelmän, joka on osoittautunut huomattavan vastustuskykyiseksi muutokselle.

Fresno on yksi Yhdysvaltojen monikulttuurisimmista kaupungeista. Se on jo kauan ollut monen pakolaisryhmän määränpää alkaen turkkilaista kansanmurhaa 1900-luvun alkupuolella paenneista armenialaisista aina viime vuosikymmeninä kaupunkiin asettuneeseen, kaakkoisaasialaiseen Hmong-kansaan. Kaikesta huolimatta Fresno on säilynyt syvästi segregoituneena kaupunkina, jossa etnisten asuinalueiden välillä on vankka luokkamuuri ja poliittinen valta pysyy tiukasti valkoisen eliitin otteessa. Arviolta puolet väestöstä on valkoisia, kun taas toinen puoli koostuu lähinnä latinoista, aasialaisista ja afroamerikkalaisista. Fresnolaisista 20 prosenttia on syntynyt USA:n ulkopuolella ja lähes 40 prosenttia puhuu muuta kuin englantia äidinkielenään.

* * *

60-luvun lapsi kun olin, matkustin joka aamu puolisen tuntia bussilla kouluun viikunatarhan reunassa sijaitsevasta, pohjoisfresnolaisesta kodistamme läntisen Fresnon gettoon. Päivittäisen koulumatkan varrella ohi vilahteli naapurustojen tilkkutäkki, joka vähitellen muuttui siisteistä omakotitaloalueista hyvin hoidettuineen jalkakäytävineen ja toimivine viemäristöineen mataliin, huonosti kasattuihin pienkerrostaloihin ja viimein ränsistyneisiin valtion vuokrakasarmeij-

Artikkelin on suomentanut Aijaleena Ahonen.

hin kaduilla, jotka tulvivat aina, kun satoi. Getto ei kuitenkaan ollut pelkkä köyhyyden tyyssija. Siellä asui myös keski- ja yläluokkaisia vähemmistöryhmien jäseniä, jotka pysytettiin poissa muista kaupunginosista syrjivien asuntolainakäytäntöjen ja rasististen naapuriyhteisöjen voimalla. 1970-luvulle saakka 90 prosenttia mustista ja chicanoista eli Länsi-Fresnon getossa (Chacon 1986, 8). Muutamit paikalliset yritykset kukoistivat ja matalapalkkaiset palvelualat työllistivät monia siitä huolimatta, että Fresno pysyi yhtenä Kalifornian segregoituneimmista kaupungeista.

1980-luvulla Länsi-Fresno alkoi kurjistua. Rakennuskanta rapistui, tulot pienenivät ja monet niistä näkymättömistä muureista, jotka aiemmin estivät keskiluokkaista vähemmistöä muuttamasta muualle, murenivat, kun kaupunginisät päättivät laajentaa kaupunkia pohjoisuuntaan (Chacon 1986, 18). Epätasa-arvo ja köyhtyminen kasaantuivat gettoon sitä mukaa, kuin liittovaltion apu urbaanille uudis- ja korjausrakentamiselle kuivui ja raha virtasi pohjoiseen. Länsi-Fresno marginalisoitui entisestään. Työpaikat olivat vähissä, investointeja ei tehty, ostoskeskuksia ei rakennettu ja asukkaiden piti joko hankkia kyyti pohjoisen kauppoihin tai maksaa kalliisti päivittäistavaroista ja muista hyödykkeistä. Moni koulutoverini päätyi numeroksi silloisen crack-epidemian tilastoihin, kun taas muut tarttuivat ainoaan kunnan työtärjoukseen alueella – menemällä armeijan leipiin.

Valtion vastuun hajauttaminen liittovaltion tasolta osavaltiolle ja edelleen paikallisviranomaisille alkoi Nixonin hallintokaudella, mutta pääsi varsinaisesti vauhtiin Reaganin presidenttityden myötä (Katz 2001, 80). Kun konservatiivisen, supistetun hallinnon ja vapaiden markkinoiden ideologia alkoi dominoida julkista politiikkaa, Fresno kasvoi 1990-luvulla lähes 100 000 asukkaalla. Suurimmat Fresnoon muuttaneet ryhmät olivat kaakkoisaasialaisia pakolaisia, perheitä, jotka oli hinnoiteltu ulos laajemmilta asuntomarkkinoilta, sekä siirtotyöläisiä. Fresnon piirikunnan valkoinen enemmistö pieneni; se oli 73 prosenttia vuonna 1980 ja enää 54 prosenttia vuonna 2000 (Lopez 2002).

Valtavan väestönkasvun myötä Fresnosta on tullut grynderien paratiisi – huolimatta siitä, että 26 prosenttia fresnolaisista elää köyhyysrajan alapuolella ja työttömyys on kolme kertaa suurempi kuin San Franciscon lahden alueella. Sitä mukaa kuin Pohjois-Fresno vaurastuu, muut

kaupunginosat näivettyvät ja köyhtyvät. Kaupungin päättäjät ovat luopuneet lähes kokonaan kaupunkisuunnittelusta, ja rakennuttajat puskevat vapaasti yhä pohjoisemmaksi. Kaupunki jatkaa herpaantumatonta rönsyilyään syöden altaan viljelysmaata. Voitot korjaa taskuunsa vaikutusvaltaisten harvalukuinen joukko. Carl Nolte (1999) kuvaa kehitystä seuraavasti: ”... varoittava tarina pieleen menneestä suunnittelusta ja holtittomasta rakentamisesta”.

Fresnon pidäkkeettömän uudisrakentamisen vaarallisuus piilee siinä, että San Joaquinin laakso on muodoltaan kuin kulho. Inversiovaikutuksen vuoksi smog ei pääse nousemaan maanpinnan yläpuolelle. Kesien polttava kuumuus, vilkas liikenne, suurkarjatilat ja jopa jatkuvan rakentamisen ilmaan nostattama pöly kaikki osaltaan vaikuttavat siihen, että Fresnossa esiintyy suhteellisesti enemmän lapsuuden astmaa kuin missään muualla osavaltiossa. Yksi kuudesta lapsesta sairastaa astmaa (Eshaghpour 2003, 5). Fresnon koulujen pihalla liehuu joka aamu värillinen lippu: punaisen lipun ilmaantuessa salkoihin lasten ei sallita viettää välitunteja ulkona ilman korkean saasteipitoisuuden takia. Opettaja-ystäväni kertoi, että tänä vuonna koulun alettua elokuun puolivälissä hänellä ei viikkokausiin ollut enempää kuin yksi 20 minuutin tauko seitsentuntisessa koulupäivässään.

* * *

Fresnoa riivaavien terveyteen, köyhyteen ja rasismiin liittyvien ongelmien käsittelyn keskeinen ongelma on konservatiivisen San Joaquinin laakson ideologinen vihamielisyyden sitä ajatusta kohtaan, että julkishallinnon tehtävä olisi huolehtia yhteisestä hyvästä. Esimerkiksi gryndereiden normaalista kaupungille maksamat taksat, joita sitten kohdistetaan varoina jo 1980-luvun verohelpotuksista pahasti kärsineiden kirjastojen, palokuntien, poliisivoimien ja muiden julkisten palvelujen ylläpitoon, ovat Fresnossa huomattavan alhaisia. Tämä on johtanut paikallisen infrastruktuurin systemaattiseen alirahoitukseen, ja kaupunki kamppailee pystyäkseen tarjoamaan edes välttämättömiä palveluita asukkailleen. Oli miten oli, kaupunginisät pysyvät uskollisina kaupungin yhä villimmän kasvun politiikalle huolimatta hyvin konkreettisesta, huonon ilmanlaadun ja veden vähyyden muodostamasta ympäristökatastrofin uhasta. Fresno kaupunginvaltuu-

tettu Jerry Duncan esitti: ”Vastustan haittamak-suja filosofisista syistä [koska ne ovat] veroja vae-puvussa”. (Arax 2005.)

Tästä veroallergiasta on tullut poliittinen us-konkappale, joka usein uhmaa tervettä järkeä. Esimerkiksi Amerikan maa- ja vesirakennusinsi-nöörien seura on antanut amerikkalaiselle infra-struktuurille (sillat, padot, ongelmajätteen käsit-tely jne.) kouluarvosanan D (Amerikan Society of Civil Engineers, 2005). Sotaveteraanien suosi-massa fresnolaisessa baarissa kuulee katkeria tari-noita surkeasta terveydenhuollosta, etuuksien vä-hyydestä ja jatkuvista ulkomaankomennuksista, samalla kun perheillä on vaikeuksia saada raha riittämään; lähes jokaisen auton peräpellissä kui-tenkin komeilee tarra, jossa on keltainen nauha ja teksti ”tue joukkojamme”. Kaupungin koulut ovat surkean alirahoitettuja aina siihen pisteeseen saakka, että taideaineiden opetus uhataan koko-naan lopettaa eikä kirjastoja ylläpidetä. Samaan aikaan kaupungin vanhassa keskustassa könöttää kaksi kolhoa betonivankilaa, joissa puolet entisis-tä koulutovereistani näyttää työskentelevän varti-joina ja toinen puoli istuvan tuomiotaan.

Yhdysvaltain kongressi on parhaillaan suunnitte-lemassa 70 miljardin dollarin budjettileikkauksia, joiden rinnalle kaavaillaan myös perintöveron pois-tamista kokonaisuudessaan. Toteutuessaan leikka-ukset vaikuttavat ratkaisevasti sosiaalipoliittisiin ohjelmiin, kuten terveydenhuoltoon, kohtuuhin-taiseen asumiseen ja lapsi- ja vammaispoliittisiin kysymyksiin. Hallituksen ja kaikkein rikkaimman väestöosan vastuu yhteiskunnan köyhimmistä jä-senistä muuttuu perustuksiaan myöten.

40 vuotta on kulunut siitä, kun Michael Har-ingtonin kirja *The Other America* julkaistiin ja presidentti Lyndon B. Johnsonin julisti sodan köyhyyttä vastaan. Tuona aikana sellaisten aja-tusten tukeminen, että yhteiskunnan toimin tu-lisi tukea ja jopa parantaa sen haavoittuvimpien jäsenien elämää, on muuttunut poliittiseksi itse-murhapommiksi. 1980-luvulla vallitsi konsensus siitä, että työnteen tulee olla ehto sosiaaliavus-tuksille. Nyt ajatusmalli on kasvanut kulttuuri-seksi jihadiksi, joka syyttää köyhiä omista kurjis-ta olosuhteistaan (Katz 2001, 61). Kuten nykyi-sen presidentin äiti sanoi New Orleansista evaku-oiduista, jotka kyyhöttivät Houstonin Astrodo-missa (CNN, 2005): ”... niini monet ihmiset täl-lä urheiluaareenalla, tiedättehän, olivat alun perin-kin vähäosaisia, joten tähän sopii oikein hyvin heidän tarkoituksiinsa”.

Vuonna 1996 presidentti Clinton hyväksyi uuden sosiaaliavustuslain (the Personal Responsibility and Work Opportunity Reconciliation Act), joka lopetti köyhien perheiden 61-vuotisen oikeu-den sosiaaliavustuksiin. Laki heijastaa sekä ajal-le tyypillistä kyynisyyttä valtion kykyä kohtaan huolehtia köyhyydestä että vähäisiä odotuksia sen roolista kansalaistensa hyvinvoinnin turvaa-misessa. Laki määrittelee tiukat aikarajat sosiaali-avustuksien saamiselle, ja ne nähdään vain väliai-kaisena ratkaisuna ennen työpaikan saamista täy-sin riippumatta paikallisista työttömyyslukuista, lasten päivähoiton saatavuudesta ja jopa yksilön henkilökohtaisesta kyvystä löytää työpaikka. Ei ole tiedossa, mitä tapahtuu köyhille perheille sen jälkeen, kun heidän aikansa on lopussa.

* * *

Köyhyys on juurtunut vieläkin syvemmälle Ame-rikan sydänmailla. Vuonna 2004 köyhydessä eli 37 miljoonaa ihmistä. Luku oli 1,1 miljoonaa suurempi kuin edellisenä vuonna ja kattaa 12 prosenttia koko väestöstä (U.S. Census Bureau, 2005). YK:n kehitysohjelman mukaan Washing-tonin osavaltiossa syntyvällä afroamerikkalaisel-la vauvalla on pienemmät mahdollisuudet selvitä hengissä ensimmäisestä elinvuodestaan kuin lap-sella, joka syntyy Intian Keralan urbaaneissa osis-sa (Kristof 2005). Kuitenkin kun sotilaat, jois-ta valtaosa tulee alemmista sosioekonomisista tai maahanmuuttajataustoista ja joita armeijassa ve-tävät puoleensa varma työpaikka, terveydenhoi-toedut ja lupaukset yliopisto-opintojen maksamisesta, valittavat tullessa huijatuiksi mukaan nähtävästi loputtomaan sotaan terrorismia vas-taan, he kohtaavat huutomyrskyn: ”mutta te ilmoittauduite vapaaehtoisesti!”

”Henkilökohtaisen vastuun lain” vaikutukset kohdistuvat useimmiten äiteihin ja lapsiin. Yk-si lain julmimmista kohdista on se, että se evää jo sosiaaliavustusten varassa elävän äidin uusilta lapsilta kokonaan lapsesta maksettavan lisäosan (Hays 2003, 68). Säädöksen tarkoitus on pois-taa mahdollinen taloudellinen intressi tehdä lisää lapsia sosiaaliavustusten turvin. Bushin hallinto suosittelee avioliittoa parannukseksi sosiaaliavus-tusriippuvuuteen ja on kehittänyt ”terve avioliit-to -aloiteohjelman” (Healthy Marriage Initiative), jonka mukaan sosiaaliavustusvaroja tulisi käyttää avioliiton merkityksen opettamiseen köyhille pa-riskunnille sosiaalipoliittisten ohjelmien kehittä-

misen sijasta. Tämä kahden vanhemman, köyhyyden uhkaa torjuvan perhemallin sponsorointi sivuuttaa kuitenkin esimerkiksi perhevähiköyden uhrien jo valmiiksi vaikean tilanteen, kun he pyrkivät lähtemään pois väkivaltaisesta parisuhteesta. Kohtuuhintaisen, turvallisen ja kattavan päivähoiton ja edullisten asumismuotojen puute sekä lähes olematon julkinen liikenne vähentävät sosiaaliturva-asiakkaiden työnsaantimahdollisuuksia entisestään.

Köyhyyden naisistumisen moniulotteinen luonne kiinnostaa tutkijoita yhä enemmän. Sharon Haysin (2003) tutkimus sosiaalitoimistoista tarjoaa vivahteikkaan etnografian uuden lain vaikutuksista köyhien ihmisten elämään. Pierrette Hondagneu-Sotelon (2001) tutkimus kotiapulaisina työskentelevistä maahanmuuttajanaisista kuvaa, kuinka kansalaisuuden monet muodot, köyhyys ja vauraus kulminoituvat naisten tekemässä koti- ja hoivatyössä. Hays väittää, että nykyisessä poliittisessa ja ideologisessa ilmapiirissä riippuvuudesta on tullut ruma sana. Hän kysyy kuitenkin, minkälaisia arvoja meillä kansakuntana oikein on, jos kaikkein haavoittuvimpia syytetään, nöyryydetään ja rankaistaan oman, epätasa-arvoisen yhteiskunnallisen asemansa takia.

Janet Poppendieckin tutkimus *Sweet Charity? Emergency Food and the End of Entitlement* piirtää purevan kuvan siitä, kuinka vähäosaisten ruoansaannin turvaaminen on vapaaehtoistunut soppakeittiöiden ja hyväntekeväisyyden varaan. Hän kiinnittää lukijan huomion siihen, että välittömän ruoka-avun järjestäminen vaatii julkisen sektorin vakautta ja logistiikkaa. Sitä ei voi jättää pelkästään vapaaehtoistyöntekijöiden har-

teille; loppujen lopuksi hyväntekeväisyys ei voi lievittää nälkäongelmaa paljoakaan. Poppendieck tuo esiin sen, että sillä aikaa, kun vapaaehtoisten joukot yrittävät epätoivoisesti laastaroida sosiaalisia haavoja, ongelmien pohjimmaisat syyt jäävät käsittelemättä. Kun suuri yleisö tottuu soppakeittiöihin osana maisemaa, omahyväisyys hiipii omantunnon tilalle ja yhteisö oppii vähitellen sietämään äärimmäistä köyhyyttä keskuudessaan. Jos syyllisyydentunto välillä nipistää, asia on vaivattomasti ratkaistavissa antamalla lahjoitus jollekin suosituille hyväntekeväisyyskohteelle sen sijaan, että kyseenalaistettaisiin yhteiskunnan tapa jakaa resurssejaan.

Sain äskettäin ystävältäni postia, jossa hän kertoi omasta turhautumisestaan Fresnon kaupungin julkisiin palveluihin. Kun talossa syttyi tulipalo, hänen miehensä sai kamppailla puutarhatietokoneen avulla sammutustöissä yli tunnin, ennen kuin palokunta pääsi paikalle. Useat poliisi- ja paloasemat koko maassa ovat vakavasti alimiehitettyjä budjettileikkausten johdosta ja siksi, että niiden henkilökunnasta osa palvelee Irakissa. Ystäväni kirjoitti: ”Kerron tätä sinulle myös havainnollistaakseni vähän omaa uskoani siihen, että koko Amerikan Yhdysvallat on menossa hitaasti mutta totaalisesti sekaisin. Me olemme irrottautuneet todellisuudesta ja heittäytyneet tuuliajolle. On vaikea päättää, mistä asiasta pitäisi olla ensisijaisesti huolissaan.”

Kun onni, raha ja uskonto ovat sysänneet syrjään valtion vastuun ja yhteiskunnallisen hyvinvoinnin ja turvallisuuden, yhteisöt väistämättä hajoavat ja kansakunta muuttuu hobbeslaiseksi maailmaksi: olkoon joka mies itsensä puolesta.

KIRJALLISUUS

- AMERICAN SOCIETY OF CIVIL ENGINEERS. Report Card for America's Infrastructure. 2005. <http://www.asce.org/reportcard/2005/page.cfm?id=103>
- ARAX, MARK: Fresno May End Low-Fee Policy for Developers. Los Angeles Times 23.8.2005
- ARAX, MARK & WARTZMAN, RICK: King of California: J. G. Boswell and the Making of a Secret American Empire. New York: Public Affairs Books, 2003
- CABLE NEWS NETWORK [CNN]. Barbara Bush: Relocation 'working very well' for poor. Reported 6.9.2005. Available at: <http://edition.cnn.com/2005/US/09/06/katrina.presidents.ap/>
- CHACON, RAMON: A Case Study of Ghettoization and Segregation: West Fresno's Black and Chicano Community During the 1970s. Working Papers Series 12. Palo Alto, Ca.: Stanford Center for Chica-

- no Research, 1986
- ENVIRONMENTAL WORKING GROUP [EWG]. Taking From the Taxpayers: How the Bush Administration Gave Subsidy-Rich California Farmers a \$17 Million Christmas Bonus. 2005. Available at: <http://www.ewg.org/reports/CAWaterTakings/execsumm.php>
- ESHAGHPOUR, TINA (ed.): Gasping for Air: Why We Must Cultivate a Healthier Central Valley. The Women's Foundation of California, 2003. Available at: <http://www.womensfoundca.org/cv.pdf>
- FRESNO BEE. Special Supplement on J. G. Boswell. (31.10.1999)
- HAYS, SHARON: Flat Broke with Children: Women in the Age of Welfare Reform. Oxford: Oxford University Press, 2003
- HONDAGNEU-SOTELO, PIERRETTE: Doméstica: Immigrant Workers Cleaning and Caring in the Shad-

- ows of Affluence. Berkeley: University of California, 2001
- KATZ, MICHAEL: The Price of Citizenship: Redefining the American Welfare State. New York: Basic Books, 2001
- KRISTOF, NICHOLAS: The Larger Shame. New York Times 6.9.2005
- LOPEZ, ALE SANDRA: Demographics of California Counties: A Comparison of 1980, 1990 and 2000 Census Data. Report 9. Stanford: Center for Comparative Studies in Race and Ethnicity, 2002
- MCWILLIAMS, CAREY: Factories in the Field. Santa Barbara: Peregrine Smith, 1935/1971
- NOLTE, CARL: Sprawl, Clutter Define Fresno: Civic corruption has splotted the city's image. San Francisco Chronicle 1.9.1999
- POPPENDIECK, JANET: Sweet Charity? Emergency Food and the End of Entitlement. New York: Penguin, 1998
- STEINBECK, JOHN: Grapes of Wrath. London: Penguin, 1938/2001
- U.S. CENSUS BUREAU. Census Highlights. 2005. Available at: <http://www.census.gov/hhes/www/poverty/poverty04/pov04hi.html>